

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

A Systematic Examination of Animal Assisted Interventions for Disadvantaged Groups

Dezavantajlı Gruplar için Hayvan Destekli Müdahalelere Sistemik Bir Bakış

Seda Topgöl¹

Abstract:

Pets enrich the lives of individuals of the psychiatric, pediatric and geriatric population due to their therapeutic effects. Therefore, they also helps to meet the needs and goals of individuals. It has been shown that animal-assisted interventions have important benefits for the maintenance and improvement of individuals' physical, mental and social well-being. The aim of this study is to review the benefits and application areas of animal-assisted interventions as a complementary method in the treatment of vulnerable groups and to present some study results in this field. For this purpose, a systematic review model was chosen for this study. It was aimed to interpret the effects of animal-assisted interventions through systematic literature review. Research results indicate no clear and final conclusion on how animal-assisted interventions affect the well-being of individuals. This is due to limitations regarding the frequency, duration and controllability of animal-assisted therapy and animal-assisted activities, and sample sizes, session properties, and pet types utilized in these therapy and activities, and methodological limitations. However, it has been shown that animal-assisted interventions increase positive social behaviors and the use of pets in therapeutic environments have positive effects in general. It is thought that animal-assisted interventions can be used as a complementary method to improve the quality of life of individuals belonging to vulnerable groups. Considering past studies, utilization of animal-assisted interventions in a wide range of areas from psychiatric disorders to developmental disorders, from diseases such as dementia and Alzheimer's to schizophrenia, is recommended.

Keywords: Animal Assisted Activity, Animal Assisted Therapy, Disadvantaged Groups

¹Assoc. Prof., Akdeniz University, Manavgat Faculty of Social Sciences and Humanities, Department of Social Services, Antalya-Turkey, Orcid İd: 0000-0003-1649-1732

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Akdeniz University, Manavgat Faculty of Social Sciences and Humanities, Department of Social Services, Antalya-Turkey, E-mail: sedatopgul@akdeniz.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 28.07.2022, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 30.08.2022, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 26.09.2022, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 06.12.2022

Citing/Referans Gösterimi: Topgöl, S. (2022). A Systematic Examination of Animal Assisted Interventions for Disadvantaged Groups, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 4(4): 387-392

© 2022 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpjppdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Evcil hayvanlar terapötik etkileri nedeni ile psikiyatrik, pediatrik ve geriatrik popülasyon üyelerinin yaşamlarını zenginleştirmektedir. Böylece bireylerin ihtiyaç ve hedeflerini karşılamaya da yardımcı olmaktadır. Hayvan destekli müdahalelerin bireylerin fiziksel, ruhsal ve sosyal tam iyilik hallerinin korunması ve geliştirilmesine yönelik önemli faydaları olduğu ortaya konmuştur. Bu çalışmanın amacı hassas grupların tedavisinde tamamlayıcı bir yöntem olarak hayvan destekli müdahalelerin yararlarını, uygulama alanlarını gözden geçirmek ve bu alandaki bazı çalışma sonuçlarını ortaya koymaktır. Bu amaçla, sistematik bir derleme çalışması gerçekleştirilmiştir. Sistematik yazın taraması ile hayvan destekli müdahalelerin etkilerini anlamlandırmak hedeflenmiştir. Araştırma sonuçları hayvan destekli terapiler ve hayvan destekli aktivitelerin sıklığı, süresi, kontrol edilebilirliği, örneklem büyüklükleri, oturum özellikleri, kullanılan evcil hayvan türleri ve metodolojik sınırlamalar nedeni ile bireylerin refahının nasıl etkilendiğine ilişkin net ve kesin sonuçların mevcut olmadığını ortaya koymaktadır. Ancak genel olarak evcil hayvan müdahalelerinin olumlu sosyal davranışları arttırdığı ve terapötik ortamda evcil hayvan kullanımının etkilerinin olumlu olduğunu göstermiştir. Hayvan destekli müdahalelerin hassas gruplara yönelik bireylerin yaşam kalitesini iyileştirmede bir destek yöntemi olarak kullanılabilmesi düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar göz önüne alındığında, psikiyatrik bozukluklardan gelişimsel bozukluklara, demans ve Alzheimer gibi hastalıklardan şizofreniye kadar geniş bir alanda hayvan destekli müdahalelerden faydalanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hayvan Destekli Aktivite, Hayvan Destekli Terapi, Dezavantajlı Gruplar

Giriş

Hayvan Destekli Terapi (HDT), hayvanların tedavinin ayrılmaz bir parçası olduğu fiziksel, sosyal, duygusal veya bilişsel işleyişi iyileştirmeyi amaçlayan bir sağlık müdahalesi olarak yer almaktadır (Levinson, 1978). Hayvanların terapötik şekilde kullanımı yıllardır tartışılmalı bir konu olmuştur ve birçok dernek, dezavantajlı gruplarda bakımı iyileştirmek ve yaşam kalitesini arttırmak (Kol, 2014) için bu müdahaleyi kullanmaktadır. Cevizci, Erginöz ve Baltaş (2009) hayvan destekli terapilerin tedavideki rolünü Florence Nightingale'nin tanımı ile vermektedir. Buna göre hayvan destekli terapi için "özellikle kronik hastalıkların tedavisinde ve rehabilitasyonunda ev hayvanlarının hastalar için mükemmel bir arkadaş" olduğu belirtilmektedir. Bu noktada da insan-hayvan etkileşimi etkinliği kanıtlanan bilimsel bir zeminde ele alınmaktadır.

Hayvanlarla etkileşim yoluyla insanların sağlığını iyileştirmeye adanmış bir kuruluş olan "Pet Partners", HDT (Hayvan Destekli Terapi) ile daha az yapılandırılmış ve esas olarak evcil hayvan ziyaretinden oluşan HDA (Hayvan Destekli Aktivite) arasındaki farklılıklara dikkat çekmiştir. HDA'lar, daha az yapılandırılmış ve temel olarak evcil hayvan ziyareti içermektedir. Bu tür aktiviteler genellikle spontandır, birkaç hastadan oluşan bir grup oluşturulmaktadır. HDA'lar süre ve aktivite türü açısından yeterli şekilde standardize edilmemiştir (Pet Partners, 2021). Maalesef, bu müdahalelerin isimlendirilmesinde bir tekdüzelik yoktur ve HDT, HDA ve diğer isimler çeşitli çalışmalarda genellikle kafa karıştırıcı bir şekilde kullanılmaktadır. Uluslararası İnsan-Hayvan İlişkileri Kuruluşları Birliği'nin (IAHAIO) hayvan destekli müdahale için belirlediği tanımlar bulunmaktadır. Hayvan Destekli Terapi (HDT); psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarının da içerecek şekilde bir amaca yönelik olarak planlanan ve yapılandırılmış terapötik müdahaledir. Hayvan Destekli Aktivite (HDA); eğitim ve yaratıcılık amaçları ile hedefe yönelik etkileşimi kapsayan resmi olmayan ziyaret ve görüşmelerdir. Hayvan Destekli Müdahale (HDM) ise; "insanlarda terapötik yarar

sağlamak amacı için, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlerde, hayvanları yoğun bir biçimde hizmete dâhil eden ya da koopere olan bir hedefe yönelik ve yapılandırılmış müdahaledir. Bu müdahale, insanlarda terapötik kazanımlar elde etmek amacıyla sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler alanındaki müdahalelerde hayvanların hakkında bilgi sahibi olan insanları kapsar" (IAHAIO, 2018).

Hayvan destekli müdahaleler terapi programlarının bir parçası olarak popülerlik kazanmaktadır. Terapötik yardımcı olarak evcil hayvanlar, bireylerarası yakınlığı kolaylaştırmakta, saldırganlık, ajitasyonu azaltmakta ve tedavi ortamlarını zenginleştirmektedir. Bu amaçla psikiyatrik, pediatrik ve geriatrik ortamlarda yapılan müdahalelere ilişkin araştırmalar sistematik derleme çalışması ile incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Hayvan destekli uygulamaların pratik uygulamaları ile ilgili araştırmalara entegrasyonuna yönelik sağlık alanında çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Ancak kavramların tanımlanması ve araştırmalarda kullanılması yirminci yüzyılın son yarısında olmuştur.

Hayvanlar, hayatın birçok alanında insanlara yardım etmede önemli rol oynamaktadır. Araştırmalar, hayvanlarla yaşayan ve onlarla yakın ilişki içinde olan insanların bu ilişkilerden pek çok fayda elde ettiğini göstermiştir. Örneğin, evcil hayvan besleyen insanlar, yaşlılıkta daha aktif olabilmek ya da hayvan destekli bir eğitim programına katılan Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) tanısı alan çocukların, anti-sosyal ve şiddet içeren davranışların azalması dâhil olmak üzere birçok gelişme gösterdiği bilinmektedir. HDA'lerin, Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocuklarla çalışmak için özellikle yararlı bir yöntem olduğu da kabul edilmektedir. Hayvanların terapötik faydalarına olan bu ilgi, insan-hayvan ilişkilerinin incelenmesine adanmış resmi profesyonel kuruluşların kurulmasına da neden olmuştur. Amerikan Psikoloji Derneği'nin İnsan-Hayvan Etkileşimi: Araştırma ve Uygulama Bölümü ve İngiliz Sosyoloji Derneği'nin Hayvan/İnsan Çalışmaları Grubu önemli örneklerdir.

Bu çalışmanın amacı insan-hayvan bağının çeşitli hassas gruplardaki algılamalarını, problemleri çözmedeki ve kötü davranışları azaltmadaki etkilerini ortaya koyan çalışmalarını bir araya getirmektir. Böylece hayvan destekli uygulamalara farkındalığının artırılması ve ülkemizde multidisipliner bir alanda insan-hayvan etkileşimini ele alan çalışmaların ve araştırmaların gerekliliğinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Çalışma Türkiye’de yapılan birkaç sayılı çalışmadan biri olması açısından da önem taşımaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada da psikiyatrik ortamlarda, çocuk hastanelerinde ve yaşlılarla yapılan çalışmalarda HDA, HDT ve HDM alanında yapılan uluslararası çalışmalara yönelik bir sistematik derleme çalışması yapılmıştır. Amaç sistematik çalışmalar eşliğinde hayvan destekli müdahalelere ilişkin yapılan çalışmaları ortaya koymaktır. Dâhil etme kriterleri doğrultusunda zaman sınırlaması olmaksızın Scopus, Web of Science, Ecolit veritabanları taranmıştır. Arama yapılırken özellikle hayvan destekli terapi, hayvan destekli müdahale ve hayvan destekli aktivite uygulamalarını içeren çalışmalar taranmıştır. Yayın dili İngilizce olan ve tam metni bulunan makaleler seçilmiş, sistematik derlemeye 25 makale dâhil edilmiştir. Bütün yayınlar araştırma ve bulguları açısından sistematik olarak incelenmiştir. Bu çalışmalardan da araştırma sorularını içeren makaleler çalışmaya dâhil edilmiştir.

Bu çalışmadaki metodoloji araştırma soruları olan hayvan destekli müdahalelerin hangi gruplarda ve hangi kurumlarda çalışıldığı, ne çeşit hayvanların kullanıldığı ve çalışmaların sonuçlarının dezavantajlı gruplar üzerindeki etkilerinin neler olduğunun sunulması ile başlamıştır. Bu soruların yanıtları için literatür incelemesi yoluyla kavramsal bağlam çerçevelenmiştir. Sistematik derleme çalışmaları beş aşamalıdır. İlk olarak belirlenen sorular bulunmaktadır. Ardından soruların cevaplarını içeren çalışmalar incelenmiştir. Yapılan çalışmalardan konu ile en alakalı olan araştırmalar belirlenmiştir. Son olarak bulgu ve yorumlamalarla birlikte sonuç ve tartışmaya ulaşılmaktadır.

Bulgular

Sağlık hizmeti ortamındaki hayvan destekli müdahaleleri psikiyatrik ortamlardaki müdahaleler, pediatrik ortamlardaki müdahaleler ve geriatrik ortamlardaki müdahaleler olmak üzere üç guruba ayrılmıştır.

Psikiyatrik Ortamlar

İncelenen çalışmalar özellikle yatan psikiyatrik hastalar için HDT’ye odaklanmıştır (Chu ve ark., 2009; Stefanini, 2015; Nurenberg, 2015 ve Victoria Villalta-Gil, 2009). Dört müdahaleyi karşılaştıran bir çalışma dışında, neredeyse tüm çalışmalar bir köpek HDT’si olarak kabul edilmiştir, bunun dışında at destekli psikoterapi, köpek destekli psikoterapi, gelişmiş sosyal beceriler psikoterapisi ve düzenli hastane bakımı çalışmaları yer almaktadır (Nurenberg ve ark., 2015). Hastane bakımında bireylerin bir terapi köpeği ile hayvan destekli terapi ya da hayvan destekli aktivitede bulunması, korku, yalnızlık, depresyon gibi duygu durumlarına olumlu yansıdığı belirtilmektedir (Cevizci, Erginöz ve Baltaş, 2009).

Chu ve Victoria Villalta-Gil, yatan kronik şizofreni hastaları için köpek destekli özellikle tedaviye odaklanmıştır (Chu ve ark., 2009; Victoria Villalta-Gil, 2009). Her iki çalışma da bu müdahalelerin olumlu

etkilerinin altını çizmiştir. Özellikle Chu’nun çalışması, 8 haftalık HDA’dan sonra benlik saygısında, kendi kaderini tayin etmede (Topgül ve Kol, 2021), pozitif psikiyatrik belirtilerde ve duygusal belirtilerde bir azalmanın altını çizmiştir (Chu, 2009). Villalta-Gil tarafından yapılan çalışma, bir köpek programından sonra sosyal temas skorunda, pozitif ve negatif semptom boyutlarında ve yaşam kalitesinde başlangıca göre anlamlı bir gelişme gösterdiğini ortaya koymuştur (Victoria Villalta-Gil, 2009). Nurenberg ve arkadaşları, çeşitli psikiyatrik tanılar da dâhil olmak üzere yatan kronik psikiyatrik hastalarda saldırganlığı azaltmada HDT’nin etkinliğini değerlendirmiştir (%76’sı şizofreni veya şizoaffektif bozukluk sunmuştur). Yazarlar, ilki köpek kullanan ve ikinci at kullanan iki farklı HDT’yi karşılaştırmıştır. Şiddet olaylarının azalması önemli ölçüde daha fazla olmuştur. Bu olumlu etkiler birkaç ay boyunca korunmuştur (Nurenberg ve ark., 2015). HDT’nin etkileri majör depresyon (intihar eğilimi olan yatan hastalar) gibi diğer psikiyatrik hastalıklarda da incelenmiştir. Bu çalışmada, köpek destekli bir müdahale (iki seans köpek-HDA), Durum-Sürekli Anksiyete Envanteri (STAI) kullanılarak ölçüldüğü üzere anksiyeteyi etkili bir şekilde azaltmıştır. Bu iyileşme yaş, cinsiyet veya evcil hayvan bulundurmadan bağımsızdır (Hoffmann ve ark., 2009). Son olarak, İtalyada yapılan bir araştırma, akut psikiyatrik bozukluklar yaşayan çocuklar ele alınmıştır. Başlıca tanılar yeme bozuklukları (%64.7) ve duygudurum bozuklukları (%20.6) olmuştur. Bu popülasyonda, haftada bir köpek-HDT programının uygulanması, kontrol grubuyla karşılaştırıldığında, klinik şiddette, normal okula devamda ve genel işlevsellikte bir iyileşme ile sonuçlanmıştır. Özellikle müdahale grubu, yetişkinler ve akranlarla sosyalleşme davranışlarında bir gelişme göstermiştir (Stefanini ve ark., 2015).

Pediatrik Ortamlar

Pediatrik hastanelerde evcil hayvan tedavisine yönelik çeşitli çalışmalar bulunmuştur (Caprilli ve Messeri, 2006; Moody ve King, 2002; Kaminski, Pellino ve Wish, 2002). İki çalışma onkolojik hastalara özel olarak odaklanırken (Gagnon ve ark., 2004 ve Bouchard ve ark., 2004), diğerleri genel pediatrik yatan hastalara atıfta bulunmuştur. Özellikle, ikisi akut hastalıkları olan çocuklarla ilgilidir (Barker ve ark., 2015 ve Braun ve ark., 2009). Basit evcil hayvan ziyaretinden (Moody, King ve O’Rourke, 2002; Kaminski ve ark., 2002) yapılandırılmış HDT’ye (Barker ve ark., 2015; Braun ve ark., 2009; Tsai, Friedmann ve Thomas, 2010) kadar tüm araştırmalar da köpek kullanmıştır. Dört çalışma müdahaleden sonraki memnuniyeti ve psikososyal davranışlar üzerindeki etkileri (Caprilli ve Messeri, 2006; Moody, King ve O’Rourke, 2002; Gagnon ve ark., 2004; Bouchard ve ark., 2004), dördü ise aynı zamanda fizyolojik olguyu (Barker ve ark., 2015; Barker ve ark., 2015; Kaminski, Pellino ve Wish, 2002) değerlendirmiştir. Onkolojik hastaları içeren çalışmalar, ağrının azalması gibi fizyolojik faydalar (Barker ve ark., 2015) ve yalnızlığın azalması, artan rahatlama, sosyalleşme ve benlik saygısı gibi psikolojik faydalar göstermiştir (Caprilli ve Messeri, 2006). Bu faydalar ebeveynler ve bakıcılar tarafından da algılanmıştır (Gagnon ve ark., 2004; Kaminski, Pellino ve Wish, 2002) HDM grubunun daha düşük anksiyete puanı yaşamıyla anksiyete konusunda anlamlı bir fark bulunmuştur. Bununla birlikte, gruplar içinde veya arasında veya müdahale öncesi, ağrı veya kaygı açısından hiçbir anlamlı farklılık değerlendirilmiştir (Barker ve ark., 2015). Öte yandan, hastaneye yatırılan 15 çocuğu

içeren bir çalışmada kaygı ve tıbbi korku açısından herhangi bir farklılık görülmemiştir (Tsai, Friedmann ve Thomas, 2010). Bu çalışmada, sistolik kan basıncında bir azalma kaydedilmiştir ve bu azalma müdahale bittikten sonra bile devam etmiştir. Dolayısıyla hayvan destekli müdahalelerin çocuklar üzerinde, müdahalenin bitişinden sonra da etkisinin devam ettiğini söylemek mümkündür.

Hayvan destekli terapilerin gelişimsel bozukluğu olan çocuklarda da olumlu etkileri ortaya konmuştur. Gelişimsel bozukluğu olan çocuklarda köpek ile etkileşim değerlendirildiğinde terapi köpekleri ile oynayan çocukların sosyal çevre farkındalıklarının arttığı gözlenmiştir (Marin ve Farnum, 2002). En fazla kullanılan hayvan destekli tedavi modelleri de “yunus terapisi” ve “köpek destekli terapi” dir (Cevizci, Erginöz ve Baltaş, 2017).

Geriatrik Ortamlar

Farklı çalışmalar yatan yaşlı hastalarda HDT'nin etkisini değerlendirmiştir (Stasi ve ark., 2004; Falk ve Wijk, 2008; Cole ve ark., 2016; Edwards ve Beck, 2002; Abate, Zucconi ve Boxer, 2011 ve Kumasaka ve ark., 2012). Bu makalelerin beş tanesinde çalışmalar hastanelerde (Falk ve Wijk, 2008; Cole ve ark., 2016; Edwards ve Beck, 2002; Abate, Zucconi ve Boxer, 2011 ve Kumasaka ve ark., 2012), biri huzurevinde (Stasi ve ark., 2004) yapılmıştır. Hastalar kanser (Kumasaka ve ark., 2012), kronik kalp yetmezliği (Cole ve ark., 2016, Abate, Zucconi ve Boxer, 2011) Alzheimer hastalığı (Edwards ve Beck, 2002) veya yaşa bağlı kronik hastalık (Stasi ve ark., 2004; Falk ve Wijk, 2008) gibi farklı hastalıklar nedeniyle hastaneye yatırılmıştır. Kullanılan hayvanlar köpekler (Cole ve ark., 2016; Abate, Zucconi ve Boxer, 2011; Kumasaka ve ark., 2012), kediler (Stasi ve ark., 2004; Kumasaka ve ark., 2012), tavşanlar (Kumasaka ve ark., 2012), kafes kuşları (Falk ve Wijk, 2008) ve balıklardır (Abate, Zucconi ve Boxer, 2011) Stasi, uzun süreli bir tesiste 28 yaşlı hasta için bir kedi terapisi (haftada 3 seans) kullanmıştır (Stasi ve ark., 2004). Müdahale grubunda depresif semptomlarda ve sistolik kan basıncında anlamlı bir azalma ölçülmüştür (Stasi ve ark., 2004). Benzer şekilde, akut kalp yetmezliği olan 76 hastada bir köpek tedavisi gönüllü ziyareti ve olağan bakım ile karşılaştırılmıştır (Cole ve ark., 2016). Kontrollerle karşılaştırıldığında, gönüllü-köpek grubu, sistolik pulmoner arter basıncında önemli bir düşüş yaşamıştır (Cole ve ark., 2016).

HDA'nın faydaları, Japonya'daki bir hastanenin palyatif bakım ünitesinde, yirmi yaşlı kullanıcı göz önünde bulundurularak araştırılmıştır. İncelenen programda, daha önce sağlık ve uygunluk açısından test edilmiş olan köpekler, kediler veya tavşanlar kullanılarak ayda bir kez 30 dakikalık bir seans verilmiştir. Yazarlar, duygudurum değişikliklerini değerlendirmek için onaylanmış bir ölçek (Lorish Face Ölçeği) kullanarak bu müdahalenin seçilmiş yatan hastaların Yaşam Kalitesi üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Çalışma, benzer müdahalelerin her seanstan önce ve sonra ruh halindeki faydalı etkisini özetlemiştir. Özellikle, hayvanları sevdiğini iddia eden veya bir evcil hayvanı (özellikle köpekleri) olanlar için olumlu sonuçlar daha yüksek olmuştur (Kumasaka ve ark., 2012). Ayrıca, balık (Cole ve ark., 2016) ve kafesteki kuşlar (Falk ve Wijk, 2008) gibi yaygın olmayan hayvanları kullanan çalışmalar da bulunmaktadır. İlk çalışma, odaya bir akvaryumun yerleştirilmesinden sonra Alzheimer'lı bireylerde besin alımını değerlendirmiştir (Cole ve ark., 2016). Beslenme sonuçları başlangıçta ve

ardından akvaryumların konulmasından 10 hafta sonra kaydedilmiştir. Besin alımı bu müdahaleden sonra önemli ölçüde artmış ve takip sırasında artmaya devam etmiştir. Ayrıca, bireylerin kiloları da önemli ölçüde artmıştır (Edwards ve Beck, 2002). Akvaryum balıkları çevresel koşulları iyileştirmekte, böylece hastaların duygu durumlarına olumlu etki etmekte ve yemek yeme isteğini arttırmaktadır (Cevizci, Erginöz ve Baltaş, 2017). İkinci bir çalışma, kafesteki kuşlar ile hastanedeki yaşlı insanlar arasındaki etkileşimi değerlendirmiştir. Bu kalitatif çalışma, İsveç'te bir geriatri kliniğine kafeste kuşların getirilmesini takiben hastanın tepkilerini araştırmıştır. Hastalar kuşlara ilgi ve merak göstermişler ve onlarla ilgilenmek istediklerini belirtmişlerdir (Falk ve Wijk, 2008).

Tartışma

Çalışma sistematik bir derleme çalışması olarak sağlık birimlerinde hayvan destekli müdahalelerin etkinliğini ve risklerini araştıran çalışmaları analiz etmektedir. Bu amaçla çeşitli dahil etme ve çıkarma kriterleri ile yapılan çalışmalar incelenerek; çalışma yapılan ortamlar, hedef popülasyon, müdahale türü ve dikkate alınan sonuçlar açısından son derece heterojen sonuçlar olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, çocuklar, yatan psikiyatri hastaları ve yaşlı hastalar gibi özellikle hassas popülasyon gruplarına odaklanılmıştır. Hayvanlarla olan ilişki, özellikle iletişim ve sosyal davranışlara odaklanarak bu hastalar için son derece yararlı olmaktadır (Falk ve Wijk, 2008, s. 27; Stefanini ve ark., 2015; Kaminski ve ark., 2002). Özellikle psikiyatrik hastalıklar düşünüldüğünde yatarak tedavi gören şizofreni hastaları, şizofrenik belirtiler, sosyal ilişkiler ve saldırganlık açısından hayvan temasından olumlu faydalar sağladıkları görülmektedir (Chu ve ark., 2009, Nurenberg, 2015, Victoria Villalta-Gil, 2009). Salırgan davranışlardaki azalmanın ana hatları, sadece yatan psikiyatri hastalarında değil, aynı zamanda genel yatan hastalar da göz önüne alındığında belirgin şekilde azaldığı görülmüştür (Coakley ve Mahoney, 2009).

Köpekler en çok çalışılan hayvanlar olsa da kedi (Stasi ve ark., 2004; Coughlan ve ark., 2010), balıklar (Edwards ve Beck, 2002), kafes kuşları (Falk ve Wijk, 2008) ve atlar (Caprilli ve Messeri, 2006; Chu ve ark., 2009; Stefanini ve ark., 2015; Hoffmann ve ark., 2009; Kaminski ve ark., 2002; Harper ve ark., 2015; Hastings ve ark., 2008) da hayvan destekli müdahalelerde değerlendirilmektedir (Nurenberg ve ark., 2015). Köpeklerin yaygın kullanımı, terapi için daha kolay eğitim ile açıklanmaktadır; bununla birlikte, diğer türler de potansiyel olarak faydalı olmaktadır.

Yapılan tüm müdahaleler hastanelerde veya uzun süreli bakım tesislerinde gerçekleştirilmiş olsa da, müdahalelerin spesifik yerleri farklıdır. Bazı müdahaleler hastane bahçesinde (Nurenberg ve ark., 2015) veya özel olarak donatılmış aktivite odalarında (Stefanini ve ark., 2015) gerçekleştirilirken, diğerleri doğrudan serviste (Lynch ve ark., 2014; Nahm ve ark., 2012) veya yatak başında (Bouchard ve ark., 2004; Tsai, Friedmann ve Thomas, 2010) gerçekleştirilmiştir. Müdahalelerin özellikleri de göz önüne alındığında, sonuçlar çeşitlilik göstermektedir. Seansların uzunluğu 5 ila 10 dakika (Havey ve ark., 2014; Coakley ve Mahoney, 2009) ile farklı saat dilimleri (Gagnon ve ark., 2004) arasında değişmektedir. Ayrıca, bazı programlar birden fazla oturum gerektirirken (Victoria Villalta-Gil, 2009; Stefanini ve ark., 2015; Stasi ve ark., 2004; Caprilli ve Messeri, 2006), bazıları ise

yalnızca tek bir oturum içermektedir (Cole ve ark., 2016; Nahm ve ark., 2012). Bu önemli organizasyonel farklılıklar, elde edilen müdahaleyi karşılaştırmayı ve net sonuçlar çıkarmayı da zorlaştırmaktadır.

Çalışmalar HDA basit evcil hayvan ziyaretinden spontane aktivitelere kadar uzanmaktadır. Bu durumda, köpeklere bakıcı değil, sadece araştırmacılar eşlik etmektedir (Chu, 2009). Göz önünde bulundurulmuş çok çeşitli sonuçlara rağmen, elde edilen çalışmalar HDT veya HDA'nın psikolojik ve fiziksel etkiler açısından genel faydalarını özetlemiştir. Özellikle, araştırılan ortak bir sonuç kaygı olmuştur. Majör depresyon (Hoffmann ve ark., 2009), hastanede yatan çocuklar (Barker ve ark., 2015), akut kalp yetmezliği olan yaşlı hastalar (Cole ve ark., 2016) ve farklı hastane bölümlerinde yatan yetişkin hastalar (Coakley ve Mahoney, 2009) gibi çeşitli patolojiler için kullanılan ölçeklerle ölçülen kaygı üzerinde olumlu etkiler tespit edilmiştir.

HDM'nin etkileri fizyolojik parametrelere odaklanılarak değerlendirilmiştir. En çok değerlendirilen kan basıncı olmuştur (Stasi ve ark., 2004; Tsai, Friedmann ve Thomas, 2010) ve bu parametrenin, kalp hızının (Cole ve ark., 2016; Coakley ve Mahoney, 2009; Kaminski ve ark., 2002) ve solunum hızının (Cole ve ark., 2016; Coakley ve Mahoney, 2009) azaltılmasında önemli bir etkinin ana hatlarını çizmiştir. Ana hatlarıyla belirtilen diğer bir olumlu etki, kronik kalp yetmezliği olan hastalarda yürünen gerçek mesafe olmuştur (Abate, Zucconi ve Boxer, 2011). Bu sebeple, HDM'nin uygulanması çok çeşitli yaş ve patolojilerde ilgi çekici olabilir, bunun yanında, bu müdahalelerden en çok yararlanan patolojileri tam olarak değerlendirmek üzere daha fazla standartlaştırılmış çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Ana sınırlamalar, hem sonuçlar hem de kalite dikkate alındığında elde edilen çalışmaların heterojenliği ile bağlantılı olmuş ve bu da karşılaştırmayı oldukça

zorlaştırmıştır. Buna ek olarak, dâhil edilen makalelerin çoğu, genel sonuçları etkileyebilecek sınırlı örnekler sunmuştur. Bu nedenle, HDM'nin potansiyel etkilerini tam olarak tanımlamak için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

Sonuç olarak, hastanede yatan hastalar, psikiyatrik rahatsızlığı olanlar, yaşlı bireyler ve çocuklar açısından için HDT veya HDA'lar, çok çeşitli hastalıklar için yararlı ve güvenli görünmektedir. Bununla birlikte, özellikle bu programlardan büyük fayda sağlayacak müdahale türü, güvenlik, ekonomik konular ve hastalıklarla ilgili birçok husus belirsizliğini korumaktadır. Bu konuyla ilgili çalışmaların azlığı göz önüne alındığında, tüm potansiyel faydaları ve riskleri tanımlamak üzere sonuçları ve müdahaleleri ayrıntılı olarak dikkate alan daha standartlaştırılmış çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Uygulanamaz.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

ST çalışmanın tasarımını oluşturmuş, veri toplama aşamasını yürütmüş, verileri analiz etmiş, makalenin taslağını oluşturmuş ve kritik revizyonunu üstlenmiştir. Yazar, makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

Abate, S. V., Zucconi, M. ve Boxer, B. A. (2011). Impact of Canine-Assisted Ambulation on Hospitalized Chronic Heart Failure Patients' Ambulation Outcomes and Satisfaction, s. A Pilot Study. *Journal of Cardiovascular Nursing*, 26 (3), 224-230.

Barker, S. B., Knisely, J. S., Schubert, C. M., Green, J. D. ve Ameringer, S. (2015). The Effect of An Animal-Assisted Intervention on Anxiety and Pain in Hospitalized Children. *Anthrozoos*, 28 (1), 101-112.

Bouchard, F., Landry, M., Belles-Isles, M. ve Gagnon, J. (2004). A Magical Dream, s. A Pilot Project in Animal-Assisted Therapy in Pediatric Oncology. *Canadian Oncology Nursing Journal*, 14 (1), 14-17.

Braun, C., Stangler, T., Narveson, J. ve Pettingell, S. (2009). Animal-Assisted Therapy as a Pain Relief Intervention for Children. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 15 (2), 105-1.

Caprille, S. ve Messeri, A. (2006). Animal-Assisted Activity at A Meyer Children's Hospital, s. A Pilot Study. *eCam*, 3 (3), 379-383.

Cevzici, S., Erginöz, E. ve Baltaş, Z. (2009). Ruh Sağlığının İyileştirilmesinde Yeni Bir Destek Tedavi Yaklaşımı-Hayvan Destekli Tedavi. *Nobel Medicus*, 5(1), 4-9.

Chu, C. I., Chao-Ying, L., Chi-Tzu, S. ve Jung, L. (2009). The Effect of Animal-Assisted Activity on Inpatients with Schizophrenia. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 47 (12), 42-48.

Coakley, A. B. ve Mahoney, E. K. (2009). Creating a Therapeutic and Healing Environment with A Pet Therapy Program. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 15 (3), 141-146.

Cole, K. M., Gawlinski, A., Steers, N. ve Kotlerman, J. (2007). Animal-Assisted Therapy in Patients Hospitalized with Heart Failure. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*, 16 (6), 575-585.

Coughlan, K., Olsen, K. E., Boxrud, D. ve Bender, J. B. (2010). Methicillin-Resistant Staphylococcus Aureus in Resident Animals of a Long-term Care Facility. *Zoonoses and Public Health*, 57 (3), 220-226.

Edwards, N. E. ve Beck, A.M. (2002). American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine. *Western Journal of Nursing Research*, 24 (6), 697-712.

Falk, H. ve Wijk, H. (2008). Natural Activity, s. An Explorative Study of the Interplay between Cage-Birds and Older People in a Swedish Hospital Setting. *International Journal of Older People Nursing*, 3(1), 22-28.

- Gagnon, J., Bouchard, F., Landry, M., Belles-Isles, M., Fortier, M. ve Fillion, L. (2004). Implementing a Hospital-Based Animal Therapy Program for Children with Cancer, s. A Descriptive Study. *Canadian Oncology Nursing Journal*, 14 (4), 217-223.
- Harper, C., Dong, Y., Thornhill, T., Wright, J., Ready, J., Brick, G. ve Dyer, G. (2015). Can Therapy Dogs Improve Pain and Satisfaction After Total Joint Arthroplasty? A Randomized Controlled Trial. *Clinical Orthopaedics and Related Research*, 473 (1), 372-379.
- Hastings, T., Burris, A., Hunt, J., Purdue, G. ve Arnoldo, B. (2008). Pet Therapy, s. A Healing Solution. *Journal of Burn Care and Research*, 29 (6), 874-876.
- Havey, J., Vlasses, F. R., Vlasses, P. H., Ludwig-Beymer, P. ve Hackbarth, D. (2014). The effect of Animal-Assisted Therapy on Pain Medication Use after Joint Replacemen. *Anthrozoos*, 27 (3), 361-369.
- Hoffmann, A. O. M., Lee, A. H., Wertenuer, F., Ricken, R., Jansen, J. J., Gallinat, J., ve Lang, U. E. (2009). Dog-Assisted Intervention Significantly Reduces Anxiety in Hospitalized Patients with Major Depression. *European Journal of Integrative Medicine*, 1, 145-148.
- IAHAIO (2018). IAHAIO'nun Hayvan Destekli Müdahale İçin Belirlediği Tanımlar ve Hayvan Destekli Müdahale'de Yer Alan Hayvanların Sağlığı için Belirlediği İlkeler. *Uluslararası İnsan-Hayvan İlişkileri Kuruluşları Birliği*.
- Kaminski, M., Pellino, T., ve Wish, J. (2002). Play and Pets, s. The Physical and Emotional Impact of Child-Life and Pet Therapy on Hospitalized Children. *Children's Health Care*, 31 (4), 321-335.
- Kol, E. (2014). Refah Rejimleri Açısından Sağlık Sistemlerinin Değerlendirilmesi Güney Avrupa Refah Modeli. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 5 (10), 119-168.
- Kumasaka, T., Masu, H., Kataoka, M. ve Numao, A. (2012). Changes in Patient Mood Through Animal-Assisted Activities in a Palliative Care Unit. *International Medical Journal*, 19 (4), 373-377.
- Levinson, B. M. (1978). Pets and Personality Development. *Psychological Reports*, 42, 1031-1038.
- Lynch, C. E., Magann, E. F., Barringer, S. N., Ounpraseuth, S. T., Eastham, D. G., Lewis, S. D. ve Stowe, Z. N. (2014). Pet Therapy Program for Antepartum High-Risk Pregnancies, s. A Pilot Study. *Journal of Perinatology*, 34, 816-818.
- Moody, W., J., King, R., ve O'Rourke, S. (2002). Attitudes of Paediatric Medical Ward Staff to a Dog Visitation Programme. *Journal of Clinical Nursing*, 11 (4), 537-544.
- Nahm, N., Lubin, J., Lubin, J., Bankwitz, B. K., Castelaz, M., Chen, X., Shackson, J. C., Aggarwal, M. N. ve Totten, V. Y. (2012). Therapy Dogs in the Emergency Department. *Western Journal of Emergency Medicine*, XIII (4), 363-365.
- Nurenberg, J. R., Steven, M. D., Schleifer, M.D., Shaffer, T.M., Yellin, M., Desai, P. J., Amin, R., Bouchard, A., ve Montalvo, C. (2015). Animal-Assisted Therapy With Chronic Psychiatric Inpatients, s. Equine-Assisted Psychotherapy and Aggressive Behavior. *Psychiatric Services*, 66, 80-86.
- Stasi, M. F., Amati, D., Costa, C., Resta, D., Senepa, G., Scarafioiti, C., Aimonino, N. ve Molaschi, M. (2004). *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 38, 407-412.
- Stefanini, M. C., Martino, A., Allori, P., Galeotti, F. ve Tani, F. (2015). The Use of Animal-Assisted Therapy in Adolescents with Acute Mental Disorders, s. A Randomized Controlled Study. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 21 (1), 42-46.
- Topgül, S. ve Kol, E. (2021). Ruh Sağlığı Uygulamalarında İyileşme Odaklı Yaklaşım Tidal Modelinin Sosyal Hizmet Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 18, 15-27.
- Tsai, C. C., Friedmann, E., ve Thomas, S. A. (2010). The Effect of Animal-Assisted Therapy on Stress Responses in Hospitalized Children. *Anthrozoos*, 23 (3), 245-258.
- Villalta-Gil, V., Roca, M., Gonzalez, N., Domènec, E., Escanilla, C., Asensio, R., Esteban, M. E., Ochoa, S., Haro, J. M. ve Schi Can group (2009). Dog-Assisted Therapy in the Treatment of Chronic Schizophrenia Inpatients. *Anthrozoos*, 22 (2), 149-159..